

חכמינו בדורתיך

גליון לב • שנה א'

פרשת ויקהל
תשפ"ה לפ"קהוצאה לאור
חידושי תורה
של בעלי בתים
העושים תורתם
קבע ומלאכתם
עראי

מדור תורתם קבע

**'ויקהל משה' – תורה ומעש"ט
שעושים בציבור אין לחיצונים
שליטה עליהם**

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם (שמות לה, א). איתא בזוה"ק (קצה), ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, שהפריד מהערב רב וייחד אותם. ודקדקו בספה"ק דבבא רבא נאמר ויקהל משה לשון אסיפה ואגודה, ומדוע דרש בזוהר הק' על ענין הפרדה שהוא היפך ממשמעות הקרא.

ואפשר לומר על דרך דאיתא באור החיים הק' עה"כ (שמות יג, ז) ויהי בשלח פרעה את העם, ד'העם' קאי על הערב רב, כמ"ש חז"ל (זוה"ק ח"ב מה:). כי סיבת השחתת ישראל במדבר היא משום שהיה ביניהם ערב רב, הם אמרו 'נתנה ראש וגו', הם אמרו 'עשה לנו' וגו'. עוד איתא באור החיים הק' (שמות לב) כי הערב רב שהיו אז בזמן חטא העגל מתו, עיי"ש.

והנה מבואר בספה"ק (הקדמה לדרך פקודיך) דאם אדם עשה מצוה בעודו מלוכלך בעבירות חוטפין החיצונים המצוה, ולזה תקנו רז"ל לומר 'לשם יחוד' קודם עשיית המצוה. אמנם בספר ערוגת הבשם (פ' נח דף כד ע"ד) איתא עצה נכונה שלא ישלטו החיצונים על המצוה ומעשים טובים שישתדל לעשות מצותיו בציבור, כגון להתפלל עם הציבור וללמוד בציבור, דכתיב (שמות כ, כא) 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי

מבוא: בשער התורה

**האיש שנתאחדו
אצלו 'שבת' עם
'תרומות ונדבות'**

שני דברים צוה משה רבינו לישראל בריש פרשתו, מצות שמירת שבת, וענין הנדבות למלאכת המשכן, כדכתיב ביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון וגו', וקחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב

לבו וגו', ובמושכל ראשון אין להם שייכות זה לזה, לא זו אף זו, אלא לפי פירש"י הם אף סותרין זה את זה, שמלאכת המשכן אינו דוחה את השבת, וכן בהמשך הפרשה מצינו שאין שני המצוות הללו משמשים כאחד, שבאה הציווי על איסור הוצאה מרשות לרשות בשבת בשייכות לנדבת המשכן,

דכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה משה, ובמסכת שבת (צו:) אמר ר' יוחנן, משה היכן הוא יתיב במחנה לויה, ומחנה לויה רשות הרבים הוא, וקאמר להו

לישראל לא תפיקו ותיתנו מרשות היחיד דיכדו לרשות הרבים.

אבל בשעה שעולה על הזכרון הדמות הנערץ, החסיד הנלהב מותיקי תושבי אמעריקא משנים קדמוניות, הנקרא בשם רבי חיים געלב ז"ל, משתלבים להפליא ענין השמירת שבת עם ענין התרומת תרומות הקודש גם יחד ואין כאן שום סתירה.

מי שזוכר אותו חסיד שהיה אהוב על כל, וכל כולו היה השלכת נפשו מנגד לקבץ ממון לכל מיני צרכי מצוה, ומדי שבת בשבתו באה לידי ביטוי התלהבותו המופלגה למען השבת קודש, מבין מיד היאך שני פרשיות אלו מתקשרים ומתאחדים בתחומו, אבל למען ידעו גם דור אחרון

בנים יולדו שלא שמעו את שמעו הטוב נשתדל כאן לפרט קצת סדר תולדותיו והתנהגותו לכבוד פרשת ויקהל.

מדור תורתם קבע

– המשך מעמוד א' <

אבוא אליך וברכתך, וכל ביה עשרה שכינתא שריא (סנהדרין לט). וממילא הם נדחים משם, עכתו"ד.

וידוע מה שאמרו רז"ל (ויק"ר פכ"ה, ס"א) שאפילו אם נכשל אדם בעבירה שהתחייב עליה ח"ו מיתה בידי שמים, יש הצלה לחייו אם ירבה בלימוד התורה, שאם היה רגיל ללמוד דף אחד ילמד מעתה שני דפים, ואם היה רגיל ללמוד פרק אחד ילמד מעתה שניים, ואם אינו יודע ללמוד יעסוק בצדקה ויחיה.

ובזה אפשר לבאר מה שדרשו בזוהר הק' זיקהל משה' לשון אסיפה ואגודה, כי על ידי שיתאספו לקיים מצות השי"ת בהקהל ובציבור, עי"ז יוכלו ללמוד תורה וליתן צדקה ולתקן ולעשות תשובה מהשחתת הערב רב, דכיון שעושים בציבור אין יכולים החיצונים לחטוף התורה והמצות.

(הרה"ח ר' משה חיים הכהן פריעדמאן הי"ו)

‘והותר’ – מי שהיה לו רצון ותשוקה נחשב לו כאילו התנדב כל מלאכת המשכן

והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר (שמות לו, ז). ידוע מה שדקדקו המפרשים בלשון הכתוב ‘דים’ ‘והותר’, דלכאורה הם שני דברים הסותרים זה לזה, אם היה דים לא היה הותר, ועי' באוה"ח הק' מ"ש בזה.

ואפשר לתרץ ע"פ מש"כ המלבי"ם (התורה והמצוה) עה"כ (שמות לה, כא) ‘ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו ולבגדי הקודש’, **דיש הבדל בין ‘נדיב לב’ ובין ‘נדיב רוח’**, שהלב הוא הכלי החיצוני והרוח הוא הפנימי, והנה עיקר תרומת ה' אשר חלה עליו הקדושה היה נדבת הלב ותשוקת הרוח להתנדב, כמ"ש מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, והנה היה בין בני ישראל עניים שלא היה בידם כל מאומה להתנדב, אבל התנדבו ברוחם, היינו שחשבו ברוחם שאם היה להם עושר גדול היו מתנדבים כל המשכן וכל כליו והיו עושים הכל משלהם, **וה' שיודע מחשבת לבם קבל הסכמתם זאת כאלו התנדבו בפועל, והיה להם יתרון מן המתנדבים שלא נחשב להם רק מה שהתנדבו בפועל, אבל לאלה חשב ה' כאילו הביאו מנדבתם את כל המשכן ואת כל כליו.**

וז"ש הכתוב ‘ויבואו כל איש אשר נשאו לבו, היינו שכל איש מהמתנדבים לא נתנו רק מה שנשאו לבו כסף או זהב או נחושת, אבל ‘וכל אשר נדבה רוחו’, מי שלא הביאו בפועל רק שרוחו לבד נדבה, שחשב בלבו שרוצה לבנות כל המשכן משלו לכשתשיג ידו, ‘אותו’ רוצה לומר הנדיבות רוח הזה ‘הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו ולבגדי הקודש’, **שנחשב להם כאילו הביאו כל האהל וכל כליו וכל בגדי הקודש**, ע"כ.

ועפ"ז אפשר לבאר שינוי הלשון ‘דים’ ‘והותר’ דהכוונה על שני מיני בני אדם, ‘והמלאכה היתה דים’ קאי על האנשים שהיה להם זהב כסף ונחושת, שהחלק שלהם היה ‘דים’, רק מה שנדבו למלאכת המשכן ותו לא, וזהו בחינת ‘נדבה לבו’, אבל ‘והותר’ קאי על אלו שהם בבחינת ‘נדבה רוחו’, ולשון ‘והותר’ היינו מלשון ‘יתרון’, שנזקף לזכותם הרבה יותר מאלו שנדבה לבם, ויש להם חלק בכל המשכן כמו שנאמר ‘וכל אשר נדבה רוחו הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד ואת כל עבודתו ולבגדי הקודש’, **נמצא שהיה להם חלק בכל מלאכת המשכן**, ודו"ק.

(הרה"ח ר' יעקב קליין הי"ו)

מבוא : בשער התורה

– המשך מעמוד א' <

רבי חיים ב"ר יוסף געלב ז"ל – אשר היארציט שלו הוא ביום כ"ו אדר הבעל"ט – נסתלק בזקנה מופלגת בגיל מאה שנה בערך לפני ארבעים-חמישים שנה, הוא בא לאמריקא עם אמו בילדותו – אחרי שאביו כבר היה כאן מקודם ושלח אחריהם להתאחד עמו – אך כמובן שאמו פחדה מאוד לבא להמדינה הטריפה האוכלת יושביה, ובכן נכנסה אל הקודש פנימה להרה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל לשאול בעצת קדשו לדעת הדרך הנכונה אשר תלך בה, כי הן אמנם בעלה כבר הספיק להסתדר עם פרנסה מכובדת, אבל היאך תוכל לגדל כאן את ה'חיים' שלה על דרכי התורה, הרה"ק מגארליץ לקח את הילד, נתן עיניו הקדושים בו והושיבו על ברכיו ואמר לה שאין לה מה לחשוש, אמריקא לא תשפיע על חיים'ל לרעה.

ואכן למרבית הפלא דבריו הקדושים לא חזרו ריקם, ובהמדינה השוממה ארץ ציה ועיף בלי מים שקפחה חייהם הרוחניים של רובא דרובא מהבני הנעורים למחצה לשליש ולרביע או יותר מזה, הלך וגדל הילד חיים געלב מלא וגדוש ביראת שמים, ופה בהמדינה הקרה ומקררת ניצתה בלבו וברוחו אש של חסידות שלא כבתה כל ימי חייו הארוכים.

אחר נישואיו לאורך ימי חייו התפרנס ממעשי ידי אשתו שנהלה בית מאפה, והוא היה טרוד בעסקי הכלל יומם ולילה, חן מיוחד היה נסוך על פניו שהאיהבוהו על הכל, הארת פניו בכל תהלוכותיו עדיין עומדת חי לגדל עינינו וזכרו לא יסוף מכל מכיריו.

חלק חשוב מסדר היום שלו היה מוקדש לעבודת קיבוץ מעות לצדקה, ואחר גמרו מלאכת הגבאות פנה אל בית מדרשו של רבינו מסאטמאר זי"ע, הבית מדרש הישן בבעדפארד עוו, והיה שם מהעשרה בטלנים שהשלימו המנין לתפילת שחרית שהיתה בזמן שאין הציבור מצויין עוד בבית מדרש כידוע.

סדר קיבוץ מעות באותן הימים לא היתה משוכללת עדיין כמו שהיא היום כמובן, וגבאי הצדקה היו מקבצים פרוטות אחר פרוטות, ובדרך כלל היו אנשים מנדבים המטבע ‘פענני’ לקיים מצות צדקה, ובכן היה לו נוסחא שהיה רגיל לומר בקול רם תוך כדי הילוכו ‘כפר לעמך ישראל’, כי הפענני הרי נעשית מממתכת ‘קופער’ הנקרא גם כן ‘קאפער’, והיה הולך ומכריז ‘כפר לעמך ישראל’ לרמז על ה'קאפער' שינדבו לו לצורך עמך ישראל הצריכין תמיכתו.

ועם המטבעות הקטנות הללו שהצטרפו לחשבון גדול חולל מהפכות של ממש להאיר עיני אלמונים ויתומים להעמידם על רגלם, ואף מוסדות גדולים נתמכו במדה מסויימת על נדבותיו שקיבץ מאחינו בני ישראל. בני משפחתו מספרים שהישיבה בלעיקוואד היתה לה באותן הימים מעבר קשה מאוד באיזה תקופה, עד שעמדה בסכנת סגירה ה"ו, ובצר להם פנו אל הגבאי צדקה רבי חיים געלב אולי יוכל לבא בעזרתם, ואכן הצליח להשיג הלוואה של סכום עצום מאיזה עשיר, שבזה הוציא הישיבה ממצוקתה, והוא בעצמו שילם את ההלוואה עד פ"א על ידי קיבוץ נדבותיו. וכנהנה היה בעוד מוסדות חשובים שבא בעזרם בסכומים הגונים.

הערצתו ואהבתו לתלמידי חכמים לא ידעה גבולות, ותמיד חשב תחבולות היאך לשלשל כסף לתוך כיסם של תלמידי חכמים

שלא היה לפי כבודם לקבל ממנו מעות צדקה, אחת מתחבולותיו היו שהיה עוקב אחר ה'קרבן' שלו כשנכנס לבית מדרש והביט באיזה מקום תלה את מעילו, ואחר כך כשנכנס הלה לפנים היכל הבית מדרש, היה משלשל לתוך כיסו סכום נכבד מבלי שיצטרך המקבל להתבייש.

ומאידך לא רצה בשום אופן לקבל מעות מבחורי הישיבה, הבחורים שאהבו אותו רצו לעזרו על ידי נדבותיהם, אבל הוא סירב לקבל מבחורים לומדי תורה סכומים נכבדים, והיה אומר להם **'גיבט א פענני'**, יותר מ'פענני' לא הסכים ליקח מהם.

וכן היה **עבודת התפילה שלו** לשם ולתהילה, הוא השקיע עבודה רבה בתפילותיו, היה מתפלל בקול גדול ובכל כחו, ועל אף לבו הטוב והרך לאחרים, היה מוחה נמרצות על אלו שהקילו לדבר בשעת התפילה כנפסק בשו"ע וגוערין בו. מדי יום ביומו היה מגיע להחצר של התלמיד תורה ואמר **ברכות השחר בקול רם, והילדים ענו אחריו אמן** על כל ברכה וברכה, ואחר כך קיבלו ממנו ממתקים.

וכל בני הדור ההוא זוכרים היטב היאך שמדי שבת בשבתו תוך כדי הילוכו ברחוב היה מכריז ואומר – ספק לעצמו ספק לאחרים – **'שבת' שבת'**, והיה מונח בקול זעקה זו גם מחאה על השבת שלא נשתמרה עוד כדבעי באותן הימים כידוע.

בשעת פטירתו פקד לבני ביתו אחריו שיכניסו עמו בקברו **כל הקבלות שקיבל מכל מיני מוסדות וארגוני צדקה**, כדי שהמה ילוו אותו אל מקום מנוחתו להליץ יושר בעדו לפני הבי"ד של מעלה, וכמוכן קיימו את דבריו וקברו עמו **ארגונים שלמים מלאים קבלות**, שנתלוו אותו בצירוף עם כל המצוות ומעשים טובים שעשה במשך ימי חייו, ובלתי שום ספק שהשאיר אחריו השפעה לטובה בעיר וויליאמסבורג, שיחודי מסוג זה היה יקר המציאות באותן הימים, ויה"ד שנשמתו ינוח בגנזי מרומים ויליץ טוב בעדינו.

הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו

וזהו שתירצו 'כאן עושין רצונו' כו' ואז יכולים למנותם ומצוה למנותם, ואין מזיק להם מחמת שהם דבוקים ולא יתבטלו, אבל 'כשאין עושין רצונו' כו', אז ח"ו מזיק להם המנין, ואז 'אשר לא ימד ולא יספר', וזהו שפירש רש"י **מתוך חיבתו מנאן, כי הם דבוקים בו ית' והם חביבין אליו למנותו כדי לקרבם אליו ית'ש ויתעלה אמן, ע"כ.**

ועפ"ז אפשר לבאר (זמר 'אסדר לסעודתא') 'צורא דלעילא דביה חיי כולא ויתרבי חילא ותיסק עד רישא', 'צורא דלעילא', אנו בני צורים דהיינו קשורים ודבוקים אל הקב"ה קל עליו, כמ"ש (דברים ד, ז) 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם, דביה חיי כולא' אשר הוא חי לעולמי עולמים, ועי"ז 'ויתרבי', היינו טענת **רוב שיש לאוה"ע, 'חילא' מתבטלת**, ע"ד שאמרו חז"ל (סוטה י). **'הוחל' שבועתו של אבימלך**, ופירש"י **בטלה לשון 'לא יחל דברו'** (במדבר ל, ג).

ולפי דבריו הקדושים שכאשר בני דבוקים בהבורא ית'ש אין האומות יכולים לבטל אותנו, כי אין שייך שום ביטול ברוב נגד השי"ת, אפשר להעמיס ג"כ בלשון ההושענות 'זרויה בין מכעיסיה חבוקה ודבוקה בך', 'זרויה בין מכעיסיה' דאמנם שבני מפורזים בין האומות ועלולים ח"ו להתבטל, כי אוה"ע טוענים נגדם טענת ביטול ברוב, אך התשובה על זה הוא **'חבוקה ודבוקה בך'**, שאנו בני דבוקים בו יתברך, וממילא אין שייך שום ביטול וכל טענתם בטלה ומבוטלת, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום.

(הרה"ח ר' אברהם ישראל הערשקאוויטש הי"ו)

'צורא דלעילא' – ע"י שבני דבוקים בהשי"ת ויתרבי חילא' – בטלה טענת רוב

בשבוע זה חל יומא דהילולא רבא של הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסקי ז"ע ועכ"א, ונקדים מה דאיתא בספה"ק 'נועם אלימלך' (פר במדבר) עה"כ (במדבר א, א-ב) 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני וגו', שאז את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם וגו', **ליתן טעם לשבח על המנין**, כי באמת אמרו חז"ל (יומא כב:) אמר רבי יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה וכו', אמר רבי אלעזר כל המונה את ישראל עובר בלאו שנאמר (הושע ב, א) 'והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד', רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין שנאמר 'לא ימד ולא יספר', אמר רבי שמואל בר נחמני ר' יונתן רמי כתיב 'והיה מספר בני ישראל כחול הים' וכתוב 'אשר לא ימד ולא יספר', לא קשיא **כאן בזמן שישאל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום.**

ז"ל דהנה כתיב בתורה (דברים ז, ז) **'כי אתם המעט מכל העמים'**, וח"ו **שלא יהא המיעוט בטל ברוב**, ולכן הנכון שלא למנות את ישראל שלא יהיה להם מספר, כדי שלא יתבטלו בין האומות, אך כשישראל הם טובים ועושים רצונו ית' אין מזיק להם המנין, וממילא מצוה למנותם כדי לקשרם בהספירות כנ"ל, והוא כשעושים רצונו והם דבוקים בהבורא ית'ש, ובשו"ע (יו"ד סי' צ"ב ס"ד) פסקין בדבר הדבוק צריך הביטול כנגד כל הדבוק, וכשאנו דבוקים בו ית'ש, אינם יכולים לבטל אותנו.

חידושי תורה על תפילות וזמירות

זמירות חקיק

צריך האדם להשתוקק להשיג המדרגה הגבוה ביותר

אומרים אנו בזמירות יום שב"ק 'צמאה נפשי אל ה' ימלא שובע אסמי אל ההרים אשא עיני כהלל ולא כשמאי. ונראה לומר הכונה בתפילה זו, בהקדם דברי החתם סופר (פרשת יתרו ז"ה זכור את יום השבת וגו' הראשון) על הפסוק בפרשתו (שמות כ, ח) זכור את יום השבת לקדשו. ורש"י עה"פ שם (ד"ה זכור) מציין לדברי הגמ' (ביצה טז, א) על שמאי הזקן

שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. מצא במה נאה, אומר זו לשבת. מצא אחרת נאה הימנו, מניח את השניה ואוכל את הראשונה. אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו, שכל מעשיו היה לשם שמים, שנאמר (תהלים סח, ב) 'ברוך ה' יום יום'. והנה רש"י שם הביא בדבריו שיטת שמאי הזקן שנהג מחד שבתא לשבתא.

והחת"ס הביא על זה קושיית הרמב"ן שהקשה מדוע הביא רש"י את שיטת שמאי הזקן, והלא הו"ל להביא גם את שיטת הלל הזקן שכל מעשיו לשם שמים. ותיריך החת"ס,

זמירות חקיק

מעשה רב

בשכר שמירת שבת כהלכתו

לפני שנים רבות היו בעיר חיפה שני אברכים צעירים אשר עמלו קשות לפרנסתם, ולאחר איזה זמן חסכו סכום מעות, וקנו בשותפות סטאקס [מניות] בפירמא של באסע"ס שהיה נקרא 'שח"ר'. ובאותו זמן הצליחה פירמא זו מאוד, והם הרוויחו ששווי המניות שלהם עלה מאוד.

לאחר כמה שנים עברה פירמא זו תחת חברת 'אגד', אשר כידוע חברה זו רומסת את קדושת השבת ה' ירחם. א' מהאברכים נסע אל החזון איש זי"ע לשאול את פיו כדת מה לעשות, היות שכספו מושקע בפירמא שמחללת שבת, והחזון איש יעץ לו שימכור מניות שלו לאחרים ולא יהא לו שום שייכות עמהם יותר. אמנם חבריו מצא איזה רב שהתיר לו בשעת הדחק, והמשיך להחזיק בסטאקס של חברת 'אגד'.

למעשה, במשך השנים הרוויח אותו יהודי שהשאיר לעצמו את הסטאקס ממון רב, ולעומתו היהודי ששאל את החזון איש המשיך להתייגע לפרנסתו כל ימיו, ולא היה לו פרנסה בניקל.

לאחר שנים רבות לעת זקנותם, כאשר שניהם כבר לא עבדו לפרנסתם, היו הולכים כל יום לטייל בעיר מגוריהם חיפה כמצוות הרופאים לצורך בריאותם. פעם אחת בשעה שטיילו הראה אותו שהיה בעל ממון לחבירו על בנין מסויים: הנה אתה רואה, בנין זה שייך לי, קניתי אותו מהרווחים שהרווחתי במשך השנים מהסטאקס, ואילו אתה נשארת עני ואביון...

היהודי שמכר את הסטאקס שלו לא היה לו מה להשיב, והחריש. והנה בהשגחה פרטית התקיימה בשבת שלאחר מכן 'שבת התועדות' לשני המשפחות, שם נתאספו כל יוצאי חלציהם, וההבדל בין שני המשפחות היה זועק עד לב השמים, כי היהודי ששמע לדברי החזון איש זכה שכל יו"ח הם מרביצי תורה, יראים ושלמים, ואילו חבריו שמצא היתר להשאיר בחזקתו את הסטאקס, רוב רובם של יו"ח המה ל"ע מחללי שבתות ר"ל, ולא זכו להיות שומרי תורה ומצוות.

נמצא שלמראית עין היה נראה במשך שנים רבות שהיהודי שנזהר בשמירת השבת הפסיד, שהרי חי בעניות ודחקות, ואילו חבריו שלא עמד בנסיון הרוויח מהסטאקס ממון רב, אמנם כעבור קרוב לשבעים שנה נתברר ונתגלה שהשבת קודש לא נשארה חייבת ליהודי שעמד בנסיון, וזכה לראות עולמו בחייו בשכר שמירת השבת ובודאי הקרן קיימת לו לעולם הבא.

(מפי הרה"ג ר' בערל טויבער שליט"א)

דשמאי לא היה יכול לכוון בכל מעשיו ובאכילתו שיהיו לשם שמים כמו הלל, ועל כן עשה תחבולה בכדי לקדש כל מאכליו שאכל במשך ימות החול, כמבואר בגמ'. אבל הלל שהיה רב גובריה והיה יכול לכוון באכילתו שיהיו לשם שמים, לא היה צריך לעשות התחבולה הזאת כמו שעשה שמאי הזקן, אלא אמר ברוך ה' יום יום. ומבאר החת"ס דעל כן הביא רש"י שיטת שמאי הזקן ולא הביא את שיטת הלל הזקן, כיון שהאדם לא יוכל להגיע למדריגה הגבוהה של הלל הזקן. ומסיים החת"ס דבריו שם וז"ל ואנחנו, הלא נזכה ונהיה כשמאי ומאן ספון וחשוב כהלל על כן פירש רש"י כהלל הזקן, עכ"ל.

והנה האדם צריך להשתדל וליגע עצמו בכל כח למען יוכל להתעלות למדריגת הלל הזקן שהיא המדריגה הגבוהה ביותר – שיהיו כל מעשיו ופעולותיו בלתי לה' לבדו. והגם שלמדריגה זו אין אנו יכולים להגיע, ואף למדריגת שמאי צריכים אנו עבודה רבה ויגיעה גדולה וכמו שכבר כתב החת"ס, מ"מ צריך האדם לשאוף ולכסוף להגיע אל המדריגה הלזו.

ובזה יש לפרש 'צמאה נפשי אל ה' ימלא שובע אסמי', היינו שהאדם צריך לכסוף אל ה' ולהגיע לרום המדריגות. 'אשא עיני אל ההרים כהלל ולא כשמאי', ר"ל שיביט אל ההרים, היינו הדורות הקודמים, ויכסוף וישתוקק להגיע למדריגת הלל הזקן שהיא המדריגה הגבוהה ביותר.

(הרה"ח ר' שלמה יוסף באש הי"ו)

הערות על חידושים בגליון הענף"ט

הוא מוסיף והוא מפרק

עצת המן 'להיות כל איש שורר בביתו גרמה לו שיהא פוחת והולך

הוספה על דברי ידידינו משמח אלקים ואנשים הרה"ח ר' מרדכי דוד עסטרייכער הי"ו, שהביא מדברי הרה"ק מליסקא זי"ע דלכן 'ארור המן' קודם מספר גדול ולבסוף מספר קטן, כי רשעים תחילתן שלווה וסופן יסורין, אבל צדיקים תחילתן יסורים וסופן שלווה, ולכן 'ברוך מרדכי' קודם מספר קטן ואחר כך מספר גדול, ע"כ.

ואפשר להוסיף בזה ע"פ מ"ש הרה"ק מאפטא זי"ע לבאר מדרש פליאה 'אמר המן לזרש אני ואת כמו מרדכי ואסתר, אמרה לו זרש אני לא כאסתר ואתה לא כמרדכי אלא מקום אחר, ובתוך דבריו כתב שהמן במספר קטן הוא י"ד וזרש במספר קטן הוא י"ב, עיי"ש.

ולפי"ז גם בזה נרמז 'רשעים סופן יסורין', כי המן י"ד וזרש י"ב פוחת והולך עד שיתבטלו, אך לכאורה מאן יימר שהוא כסדר הזה, אולי יהיה קודם 'זרש' מספר הקטן י"ב ואחר כך 'המן' י"ד ויעלה מעלה וסופן שלווה. אלא כיון שממוכן הוא המן עשה הגזירה 'להיות כל איש שורר בביתו', אם כן הוי המן קודם ואחר כך זרש, מספר הגדול קודם ואח"כ מספר הקטן, ונופל מאיגרא רמה לבירא עמיקתא כמ"ש הכתוב 'נפל תפול', והוי המפלה בשלימות וליהודים היתה אורה.

(הרה"ח ר' חיים בער אדלער הי"ו)

רבה' – עבד את השי"ת במוחזין דגדלות,

ר' זירא' – עבד את השי"ת במידת הענוה

הוספה בענין מ"ש הרה"ח ר' וועלוול פעלדמאן הי"ו בהגליון לפורים, ע"ד חז"ל רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, וביאר בטוטו"ד דבחינת 'רבה' רומז למי שמרגיש עצמו כגדול לעומת חבריו, והוא מדמה בליבו שחבירו הוא רק בבחינת 'זירא', דהיינו מלשון זעירא.

מדור חלק הדרוש

מתיקות התורה בדרוש ופולפול

טעם על מה שאי אפשר לבנות המשכן על ידי שנים שעשאוהו ויהיו פטורים, משום דאצל מעות הקדש יש מעילה, ואם כן אמרינן יש שליח לדבר עבירה, והכא כששנים עושין מלאכה ביחד, כל אחד נעשה שליח לחבירו, ואי אפשר לחלק שליחות לחצאין, ולומר דלענין חלק בנין המשכן יהא נחשב על המשלה, כיון דבמעילה אמרינן יש שליח לדבר עבירה, וזה אינו זכיה לו.

ובזה מיושב גם כן קושיית המזרחי למה לי קרא דאין מלאכת המשכן דוחה שבת, דהא גופא קמ"ל קרא דכיון שאי אפשר לעשות על ידי שנים, כיון שיש שליח לדבר עבירה, לכן אין בנין המשכן דוחה שבת אפילו על ידי שנים שעשאוהו.

וז"ש רש"י ז"ל שהקדים כאן הכתוב אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת, להזהיר דאפילו באופן כזה שיעשו שנים ביחד אין לעסוק במלאכת המשכן בשבת, (וז"ש שבת שבתון לה').

ובלכתיו בדרך זה מיושב גם כן מה שהקשה הכלי יקר במ"ש 'ששת ימים תעשה מלאכה', ולא אמר 'תעשה מלאכה', ש'תיעשה' משמע אפילו על ידי אחרים, ולהנ"ל קמ"ל בזה דבמלאכת המשכן לא היו יכולים לעשות על ידי אחרים, דהיינו על ידי שנים שעשאוהו, כי כל אחד נעשה שליח לחבירו, ובאופן שיש מעילה גם על ידי שנים שעשאוהו נקרא מלאכה ואסורה בשבת, כי כל אחד נעשה שליח לחבירו ובכאן יש שליח לדבר עבירה.

ובזה אפ"ל 'ויקחו לי תרומה', ופירש"י ז"ל לי לשמי, היינו שהמעוה הם בקדושה תיכף כשהורמו, אפילו קודם הנתינה, ואם כן שייך בהו מעילה.

(הרה"ח ר' משה חיים הכהן פריעדמאן הי"ו)

טעם שלא הותר מלאכת המשכן בשבת ע"י שנים שעשאוהו

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' וגו' (שמות לה, ב). ודקדק רש"י ז"ל למה הקדים אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, הלא כבר צוה על שמירת שבת, אלא לומר שאין מלאכת המשכן דוחה את השבת. והקשה הרא"ם ז"ל, (ויקרא יט, ג) למה לי קרא דאין מלאכת המשכן דוחה שבת, הרי שבת עשה ולא תעשה, ומלאכת המשכן עשה, וקיי"ל (ר"ה לב): דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה, וכן הקשה הגור ארי' (בפרשתן).

ואפשר לבאר בהקדם מ"ש מרן רביה"ק ז"ל בדברי יואל בפרשתו (עמ' שע"ג) בהא דאין בנין המשכן דוחה שבת, דלאורה היו ישראל יכולים לעסוק במלאכת המשכן בשבת, באופן שלא יהיו חייבים משום מלאכה בשבת, דהיינו שיעשו שנים ביחד כל מלאכה ומלאכה וקיימא לן (שבת צב): שנים שעשאוהו פטורים, עיי"ש מ"ש לדרכו בקודש.

ונקדים עוד מ"ש הגאון רבי שלמה קלוגער ז"ל (שו"ת האלף לך שלמה) דשנים שעושין מלאכה כל אחד נעשה שליח לחבירו, כמ"ש במס' בבא מציעא (דף ח, ת) גבי שנים שהגביהו מציאה או שנים שגנבו, והא דשנים שהוציאו בשבת פטורים (שבת צב): היינו מכא דאין שליח לדבר עבירה, כיון דזה אינו זכיה לו, עיי"ש.

והנה ידוע שבכל התורה כולה אמרינן אין שליח לדבר עבירה, חוץ בדבר שיש בו משום מעילה, כדאיתא במסכת מעילה (פרק ו משנה א) השליח שעושה שליחותו בעל הבית מעל, לא עשה שליחותו השליח מעל, ופי' הרע"ב השליח שנתן לו בעל הבית הקדש או מעות הקדש להוציאו בתורת חולין, ועשה שליח שליחותו, בעל הבית מעל, דבמעילה יש שליח לדבר עבירה משום דכתיב בה (במדבר ה, ו) 'ואשמה הנפש ההיא', מי ששגג תחילה, דהיינו המשלה, עיי"ש.

ולפי זה אפ"ל עוד

הערות על חידושים בגליון העל"ט
מוסיף והוא מפרק

יש לציין למ"ש הגה"ק מאוסטראווא זי"ע בספרו מאיר עיני חכמים (מהדו"ת דרוש ב' למס' ברכות) וז"ל: דהנה מה שרבי זירא דווקא חידש הלכה זו וכו', נראה דזה לפי מדריגתו, דמצינו בש"ס דעבודתו ה' במדת ענוה כדאי בב"מ (פה). שה"י בדיק נפשי בכל יומא בתנורא וכו', וקרו ל' קטינא חריך שקי, שה"י לבו תמיד נשבר בקרבו אולי ממעט בעבודת השי"ת, וע"כ יתיב מ' יום בתענית דלא נשלט ב'י נורא דגיהנום, וגם מצינו (סנהדרין יד.) שה' מיטמר למיסמכי, והכל מרוב שפלות רוחו, ולכן ה' בכוחו לקרב הני ברייני דהוו בשבבותי דנהדרי בתשובה כדאי' (שם לו.), משום דמי שהוא בתכלית עניויות היכולת בידו לקרב רשעים שיחזרו בתשובה וכו', וגם שמו של ר' זירא מורה על ענוה, ובירושלמי הוא הנקרא 'זעירא'.

ויש לפרש בזה קם רבה שחטי' לרבי זירא, דהנה יש עוד דרך בעבודת השי"ת לעבוד בבחי' גדלות ע"ד (דה"ב יז, ו) 'ויגבה לבו בדרכי ה' וכו', ושמו 'רבה' ג"כ מורה ע"ז שה' עבודתו בגדלות וכשסעדו סעודתם רבה ור"ז יחד בפורים שהמה ימי שמחה וגדלות, פעל רבה בר"ז שיעזוב דרכו ויאחזו כשיטתו של רבה לעבוד ד' בבחי' גדלות, וזה הכוונה דשחטי' לר"ז, שביטל כחו שה' דרכו לעבוד בשפלות והכנעה והפרידו משמו ושורש נשמתו, ורק 'למחר' לאחר שעברו ימי הגדלות ראה רבה והבין שטוב לו יותר לרבי זירא לאחוז במדרגתו הנמשכת משמו ושורשו לעבוד ה' בהכנעה ועניויות, 'בעי עלי' רחמי ואחיה', שהחזירו לשורש נשמתו, עיי"ש.

(הרה"ח ר' שלמה הערשקאוויטש הי"ו)

קונטרס
הדפוס רחל קינטרס והתאגדותם

845.210.6668
sales@kintrees.com

טייפונג
עריכה
עמוד
הדפסה

טעל: 845.210.6668
פיקס: 845.314.8486
אימעי'ל: chelkeiny@gmail.com

להכניס דברי
תורה בתוך הגליון
ולהערות והארות:

הגליון נערך ע"י מכוני קונטרס
מ"ה אברהם ישעיה קליין
מ"ה יואל הכהן מאשקאוויטש
מ"ה משה אברהם לייפער
מ"ה שלמה הערשקאוויטש

חלקינו
בתורתך